

Avrupa Birliği Resmi Belgeleri Çerçevesinde 2017 Sonrası Kolluk Kuvvetlerinde Demokratikleşme Süreci

Önder Aytaç Afşar¹

Muhammet Ali Demir²

Özet

Bu makale, Avrupa Birliği (AB) resmî belgelerini temel alarak Türkiye'nin 2017 sonrasında kolluk kuvvetleri alanındaki demokratikleşme sürecini kapsamlı bir biçimde analiz etmektedir. Nitel araştırma yaklaşımıyla hazırlanan çalışma, 2017–2024 dönemine ait AB İlerleme Raporları, AB Konsey belgeleri, Avrupa Parlamentosu kararları ve Türkiye'nin iç güvenlik alanındaki güncel mevzuatını içerik analizi yöntemiyle incelemektedir. Araştırma tasarımında demokratik polislik literatüründe öne çıkan dört temel tema -şeffaflık, hesap verebilirlik, demokratik denetim ve güvenlikleştirme-analitik çerçeve olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın bulguları, Türkiye'nin AB standartlarına uyum amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler hayata geçirdiğini, özellikle kolluk içi eğitim süreçleri, insan hakları odaklı yaklaşım ve profesyonel etik çerçevelerinde belirli ilerlemeler sağlandığını göstermektedir. Bununla birlikte, AB raporları 2017 Anayasa değişikliği sonrasında yürütme organında artan merkezileşmeden, kuvvetler ayrılığının daralmasından ve karar alma süreçlerinin tek merkezde toplanmasından kaynaklı kolluk kuvvetlerinin demokratik gözetim ve denetim mekanizmaları açısından yeni sınırlılıkları olduğunu altını çizmektedir. AB raporları, özellikle yargı bağımsızlığı, parlamenter denetim, ombudsmanlık kurumunun kapasitesi ve sivil toplumun katılımı gibi alanlarda yaşanan gerilemelerin kolluk reformlarının etkinliğini olumsuz etkilediğini vurgulamaktadır.

1 Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, onder.afsar@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1394-3975

2 Öğr. Gör., Polis Akademisi, muhammetali.demir5@egm.gov.tr, ORCID ID: 0009-0004-0201-8391.

Analiz, artan ulusal güvenlik kaygılarıyla birlikte güçlenen güvenlikleştirme söyleminin hem insan hakları standartlarını hem de kolluk birimlerinin demokratik işleyişini uygulamada sınırladığını göstermektedir. Terörle mücadele politikalarının geniş yorumlanması, ifade ve toplantı özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar ve kolluk birimlerinin operasyonel yetkilerinin genişlemesi, AB belgelerinde dikkat çeken kritik noktalar arasındadır.

Sonuç olarak çalışma, Türkiye'nin kolluk yapılanmasında demokratikleşme yönünde belirli adımlar atıldığını kabul etmekle birlikte, AB raporlarının bu ilerlemenin sürdürülebilirliğine ilişkin ciddi soru işaretleri barındırdığını ortaya koymaktadır. Raporlarda, özellikle uygulama ve kurumsallaşma süreçlerinde devam eden yapısal sorunların demokratikleşme hedeflerini zayıflattığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle AB standartlarıyla gerçek anlamda uyum sağlanabilmesi için bağımsız denetim organlarının güçlendirilmesi, şeffaflık mekanizmalarının kurumsal düzeyde yerleşmesi ve güvenlik merkezli yaklaşımın daha dengeli bir yönetim anlayışıyla yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

1. Avrupa Birliği'nin Kamu Yönetimi İlkeleri

Modern devleti, kamu yönetimi mi ortaya çıkardı yoksa modern devlet mi kamu yönetimini ortaya çıkardı düşünceleri literatürde sıklıkla tartışılmıştır. Her iki görüşte de aslında ortak olan durum, modern devletin, kamu yönetiminin demokratik ilkeler ve yurttaşlık bilinci doğrultusunda sürdürüldüğü, bu perspektifte toplumun talepleriyle anlam kazanan bir kavram olduğudur. AB'ye katılmayı hedefleyen devletler kamu yönetiminin organizasyonu ve işleyişine sürekli öncelik ve önem vermeleri gerekmektedir. AB ise kamu yönetiminin bir standardının olması için ilkeler belirleyerek idari alanı güçlendirmek ve bu ilkeler ile devlet-vatandaş ilişkisinde vatandaşlık haklarını güvence altına almayı hedeflemektedir (Stilman, 1997, ss.334-335).

AB'nin kamu yönetimi için oluşturduğu ayrıca bir müktesebatı bulunmamaktadır. Birliğin kamu yönetimi ilkeleri genellikle entegrasyon sürecinde yayınlanan İlerleme Raporları ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ile AB'nin ortak girişimi olan SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management- Yönetişim ve Yönetimi Geliştirmek için Destek) programı aracılığı ile aday ülkelerin başarıları ve tavsiyeleri içeren raporlarda görülmektedir. AB, kurumsal ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda kapasite geliştirme projeleriyle ülkeleri desteklemektedir (Acar ve Sevinç, 2011, ss.1-3).

Değişken dinamikler, entegrasyon süreçlerinin etkili bir biçimde tasarlanmasını ve uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Etkin bir devlet, demokrasinin güçlenmesi, sürdürülebilirlik, insan haklarının korunması ve genel kalkınmanın sağlanmasında kritik bir teminat işlevi görmektedir (Chirwa, 2004. s.3). Kamu yönetiminin etkinliği, toplumsal dönüşümler ve vatandaş beklentileri doğrultusunda reform iradesine ve hazırlık düzeyine bağlıdır. Dolayısıyla devletin devamlılığı da kamu yönetimi reform süreçlerine ve bu süreçlerin çıktılarına bağlanmakta, yönetimin kalkınmanın her alanında kilit bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır (Halimi, 2018, s.189).

İşlevsel bir kamu yönetimi oluşturmak, entegrasyon süreçlerinin yönetimini kolaylaştırmakta ve toplumsal kalkınmayı desteklemektedir. Bu kapsamda kamu yönetimi, performans temelli yönetim ve denetim, aktif ve faydacı hizmet sunumu, katılımcılık ve şeffaflık, esnek ve vatandaş memnuniyeti gibi nitelikler üzerine kurulmalıdır (Güven, 2014: ss.7-8). Kamu personelinin sürekli eğitimi sağlanmalı, çalışma süreçlerinde etkili denetim ve hesap verebilirlik mekanizmaları uygulanmalı ve entegrasyon süreçleri ile vatandaş beklentileri doğrultusunda sonuçlar planlanarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, kamu yönetimi reformlarının, reform süreçlerinin hızını ve etkisini artırmak için toplumsal sosyo-ekonomik ve siyasi koşullara uyumlu bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Shorobura ve Dolynska, 2023, s.304).

AB'nin her ne kadar kamu yönetimi için aday ülkelere yönelik uygulayabilecekleri bir mevzuatı bulunmasa da aday ülkelerin başta 1993'de Kopenhag Kriterleri, sonrasında 1995'de Madrid Zirvesi ve 1997'deki Lüksemburg Zirvesi'nde AB tarafından kabul edilen gerekli kriterleri sağlamaları şarttır. Aday ülkeler, temelleri bu zirvelerde atılan AB müktesebatını kendi ülkelerine uygulamak için ihtiyaç duyulan idari sistemlere ve kamu kurumlarına sahip olması gerekmektedir. Birlik, devletlerin idari sistemlerinde ve kamu kurumlarında bulunmasını arzu ettiği özellikleri Avrupa İdari Alan ilkelerinde aslında belirtmektedir (OECD, 1999, ss.5-7). OECD'nin 2023'de güncellediği Kamu Yönetimi İlkelerine bakıldığında, genel olarak devletlerden şu beklentileri içermektedir:

Yeterli yasal çerçeve, sorumluluk alanları tanımlanmış kurumsal ve örgütsel yapı ve sorumlu kurumların yeterli kapasiteye sahip olması, vatandaşların verilerle bilgilendirilmesi, kamu personellerinin ve kurumlarının sistematik olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi, hedeflene değer ve davranışları içselleştiren kurum kültürüdür (OECD, 2023, s.10).

AB'ye üyelik hedefleyen devletler, entegrasyon sürecini desteklemek ve ardından gelen sorunları yönetebilmek için kamu yönetiminde kapsamlı reformlar gerçekleştirmelidir. Bu reformlar, yalnızca üyelik süreciyle sınırlı kalmayıp, sürdürülebilir bir yönetim anlayışını da içermektedir. Avrupa Komisyonu, İlerleme Raporları aracılığıyla aday ülkelerin idari reformlarını değerlendirirken, aynı zamanda kurumsal sürdürülebilirliği ve müktesebata uyum kapasitesini güçlendirmeye odaklanmaktadır (Uysal, 2020, ss.33-34).

OECD/SIGMA aracılığıyla AB, kamu yönetimindeki ilkeleri somutlaştırmakta ve reformları kolaylaştırmak için taahhütlerini güncellemektedir. Bu çalışmalar, 'iyi yönetim' kavramının tanımlanması, sonuç odaklı göstergelerin oluşturulması ve kurumsal sürekliliğin sağlanmasına yöneliktir. İyi yönetim ilkesi, AB Temel Haklar Şartı'nda yer almakta ve kamu yönetimi kapsamında devlet yönetimi ile anayasal organların, meclisin ve yargının denetim alanını da içermektedir. Bu ilkeler, devletlerin vatandaşlara hizmet eden kurumlar oluşturmasını ve sosyal kalkınmaya katkı sağlamasını amaçlamaktadır (Avrupa Parlamentosu, 2000, s.15).

AB'ye aday ülkeler, reform sürecinin başarısı için birtakım ilkelere göre bütünsel bir yaklaşım benimsemelidir. Yönetim sisteminin stratejik reform çerçevesi, politika geliştirme ve koordinasyon, kamu hizmeti ve insan kaynakları yönetimi, hesap verebilirlik, hizmet sunumu ve kamu mali yönetimi gibi alanları kapsayan bu ilkeler, somut ve ölçülebilir hedefler içermektedir. Aday ülkeler bu ilkelerle uyumlu olarak vatandaşların beklentilerini karşılayabilmeli ve kurumsal sürekliliği güçlendirmelidir (Acar ve Sevinç, 2011, s.7).

1.1. AB'nin Demokratikleşme ve İnsan Hakları Talepleri

Aday ülkeler ile AB arasında gerçekleşen müzakerelerin temel amacı, birliğe aday ülkenin AB Müktesebatını ne denli içselleştirerek kendi iç hukukuna adapte edebileceği ve uygulamada etkili kullanabileceğidir. AB Müktesebatı, birliğin hukuki alt yapısıdır ve devletlerin aday ülke sürecinde yerine getirmekle mesul oldukları 35 faslı içermektedir. Malların ve işçilerin serbest dolaşımından enerjiye, ekonomik ve parasal politikalardan vergilendirmeye kadar çok yönlü düzenlemeler içeren bu fasıllar aynı zamanda 'yargı ve temel haklar' ile 'adalet, özgürlük ve güvenlik' fasılları gibi insan hakları kapsamında demokratik bir kolluk kuvvetinin de temel ilkelerini ortaya koymaktadır (Wouters vd., 2020, s. 49). Bu ilkeler; şeffaflık, hesap verebilir olmak, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı duyan kurumların oluşturulması ve devamlılığının sağlanmasıdır. AB'nin başta

Kopenhag Kriterleri'nde siyasi talep olarak altını çizdiği demokratikleşme ve insan hakları konularındaki şartları, ülkelerin hem stratejik güvenliği hem de kolluk-sivil ilişkilerine önemli etkiler yapmaktadır (Grabbe, 2002, ss.253-254).

Şeffaflık, birliğin ana ilkelerinden biridir. Özellikle 1995 genişlemesinden sonra İskandinav ülkelerinin oluşturduğu etkiyle bu ilke, bilgi edinme özgürlüğünün kurumsal hale getirilmesini amaçlamıştır. Şeffaflık, modern demokratik yönetimlerin hesap verebilir olma mekanizmalarının merkezinde yer almaktadır. Vatandaşların seçmiş oldukları siyasileri ya da diğer kamu otoritelerini denetleyebilmesi için ihtiyaç duyulan bilgiye de ulaşabilme hakkını kapsamaktadır (Lodge, 2003, s.110).

Şeffaflık, tanımsal olarak kamu kurumlarına yalnızca bilgi paylaşımı sorumluluğu yüklememektedir ayrıca bu bilgiyi ulaşılabilir, anlaşılır ve zamanında sunma gibi gereklilikler içermektedir. Bu anlayış ile kamu kurumlarının politikalarını hazırlaması, bütçe ve harcama süreçlerinin kamuoyuna açık olması ve vatandaşların geri bildirimde bulunabileceği kanalların oluşturulması gerekmektedir (Sachseder, 2017, ss.37-39).

AB, aday ülkelerden hesap verebilirlik ilkesini demokratik yönetim süreçlerinin merkezine yerleştirmesini talep etmektedir. Bu kapsamda, kamu otoritelerinin sadece seçim dönemlerinde değil, seçimler arasında da sürekli olarak vatandaşlara karşı hesap verebilir olması gerekmektedir. AB, bu ilkenin uygulanabilirliğini sağlamak için yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi, bilgi edinme özgürlüğü yasalarının genişletilmesi ve kamu denetçiliği gibi mekanizmaların geliştirilmesini şart koşturmaktadır (Eleftheriadis, 2020, s.144).

Hesap verebilirlik, yalnızca açıklama ve gerekçe sunma sorumluluğunu değil, aynı zamanda yetersiz performansın yaptırımlara tabi tutulmasını da içerir. Bu, AB'nin müktesebatına uyum sürecinde yalnızca yasal düzenlemelerin yapılmasını değil, aynı zamanda bu düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Böylece hesap verebilirlik, aday ülkelerde demokratik standartların sağlamaştırılması ve AB üyeliğine yönelik güvenin artırılması için kritik bir araç olarak öne çıkmaktadır (Karlsson, 2011, s.434).

Birlik, hukukun üstünlüğü ilkesini aday ülkeler için sadece bir normatif ideal olarak görmemektedir. Somut bir uygulama standardı olarak da algılamaktadır. Bu ilke, AB'nin siyasi değerler sisteminin temel taşı olup, özellikle aday ülkelerden demokratik kurumların işlerliği, yargının

bağımsızlığı, adaletin tarafsızlığı ve hukukun önceliğinin pratikte sağlanmasını içeren kapsamlı bir yaklaşım beklenmektedir (Ülger, 2016, s.77).

1993 Kopenhag Kriterleri'nde yer alan hukukun üstünlüğü ilkesi, siyasi kriterler çerçevesinde aday ülkelerin yasal ve kurumsal yapılarını, AB'nin hukuk devleti anlayışına uygun şekilde dönüştürmelerini şart koşmaktadır. Örneğin, yolsuzlukla mücadele mekanizmalarının güçlendirilmesi, mahkemelerin bağımsızlığını garanti altına alan anayasal düzenlemelerin yapılması ve yürütmenin yargı üzerindeki etkisinin sınırlandırılması gibi spesifik reformlar, AB müktesebatına uyum sürecinin ayrılmaz unsurlarıdır (Grabbe, s.254).

Hukukun üstünlüğü ilkesi, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasını ve idari şeffaflığın sağlanmasını da gerektirmektedir. AB, bu ilkenin uygulanabilirliğini denetlemek için düzenli ilerleme raporları yayımlamakta ve aday ülkelerdeki reform süreçlerini, belirli göstergelere ve ölçütlere dayalı olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla, hukukun üstünlüğü, aday ülkelerin yalnızca üyelik için yerine getirmesi gereken bir koşul değil, aynı zamanda AB'nin bütünleşme sürecinin değer temelli yapısının sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir unsurdur (Bojović ve Ćorić, 2023, ss.42-44).

Avrupa Birliği, insan haklarını iç ve dış politika hedeflerinin temel taşlarından biri olarak tanımlamış ve bu alandaki değerlerini yaygınlaştırmak için çeşitli mekanizmalar geliştirmiştir. AB'nin insan hakları politikası, hem 'evrensel ve bölünmez' karakterdeki hakların korunmasını hem de bu hakların üyeler ve aday ülkelerde uygulanmasını sağlayan kapsamlı bir yapı sunmaktadır. Aday ülkeler açısından bu ilke, özellikle Kopenhag Kriterleri çerçevesinde demokratik kurumların güçlendirilmesi, azınlık haklarının korunması ve temel hakların güvence altına alınması gibi unsurları içermektedir (Yazgan, 2017, s.53).

AB, insan hakları standartlarını aday ülkelerde uygulamak için 'koşulluluk mekanizmasını' etkili bir araç olarak kullanmaktadır. Bu mekanizma, aday ülkelerin AB müktesebatına uyum sürecindeki ilerlemelerini, insan hakları reformlarının somut uygulanabilirliği ile ilişkilendirmektedir. Özellikle '23. Fası- Yargı ve Temel Haklar' gibi müzakere başlıkları, bu reformların takibinde kritik bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla birliğin insan hakları politikası, aday ülkelerdeki reform süreçlerinde teşvik edici bir güç olmaya devam etmektedir (Altafin, Lukas ve Nowak, 202, ss.80-81).

1.2. AB'nin Kolluğa İlişkin Şeffaflık, Hesap Verebilirlik ve İnsan Haklarına Uygun Çalışma Standartları

Kolluk kuvvetlerinin şeffaflık, hesap verebilirlik ve insan haklarına uygun çalışması, hukuk devleti, insan hakları ve demokratik değerlere dayalı bir yapı olan AB'nin önceliklerindendir. Bu kavramlar AB için temel ilkeler olmakta ancak birebir kopyalanan bir mekanizma talep etmemektedir. Birlik, aday ülkelerden kendi kültürüne özgü, aktif ve pozitif sonuçlar doğuracak kurumlar beklemektedir (Fırat ve Erdem, 2014, s.115).

Hesap verebilirlik, yönetim sistemlerinin temel bir unsuru olup kamu görevlilerinin veya yöneticilerin eylemlerini halka karşı, genellikle vatandaşlar adına hareket eden temsilciler aracılığıyla, gerekçelendirme yükümlülüğünü ifade etmektedir (Schmitter ve Karl, 1991, ss.75–88). Bu, şeffaflık, duyarlılık ve yönetim mekanizmalarına güven sağlama açısından kritik bir rol oynamaktadır.

AB kolluk kuvvetlerinin çalışma standartlarını düzenleyen bir dizi yasal ve politik belgeye sahiptir. Temel belgelerden olan Avrupa Komisyonu'nun European Governance: A White Paper (2001), politika oluşturma sürecinin daha kapsayıcı ve şeffaf bir hale getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu belge, bireylerin ve örgütlerin AB politikalarının şekillendirilmesine ve uygulanmasına daha fazla katılımını teşvik ederek, Birliğin demokratik yapısını güçlendirmeyi hedeflemiştir (Commission Of The European Communities, 2001, s.10). Avrupa Yönetişimi Beyaz Kitabı'nın yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Ceza Adaleti ve Avrupa Birliği Kolluk İşbirliği Teşkilatı (EUROPOL) kararları da temel belgelerdendir (Council of Europe, 1950: Europol, 2000). Bu çerçevede, üç ana ilke ön plana çıkmaktadır.

İlk olarak, şeffaflık, kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerinin kamuoyuyla paylaşılmasını ve demokratik denetime açık olmasını gerektirir. İkinci olarak, hesap verebilirlik ilkesi, kolluk politikalarının bağımsız yargı organları ve sivil gözetim mekanizmaları tarafından denetlenmesini öngörür. Üçüncü olarak, insan haklarına uygunluk ilkesi, kolluk kuvvetlerinin temel hak ve özgürlüklere saygılı bir şekilde hareket etmesini zorunlu kılar. Bu ilkeler, AB'nin kolluk yönetiminde hem üye devletlerin hem de uluslararası iş birliği mekanizmalarının hukuki ve etik standartlara uygunluğunu sağlamak için hayati öneme sahiptir (Demir ve Akdoğan, 2024, ss.371-375).

AB, kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerinin daha şeffaf, hesap verebilir ve insan haklarına uygun olmasını sağlamak için önemli adımlar atmaktadır. Bu alandaki çalışmalar hem vatandaşların güvenliğini artırmak hem de

demokratik değerleri korumak açısından büyük önem taşımaktadır. AB'nin bu standartları sağlaması, vatandaşların kolluk kuvvetlerine olan güveninin artmasının yanı sıra kolluk kuvvetlerinin de insan haklarına saygılı bir şekilde hareket etmesini sağlamaktadır. Hesap verebilirlik mekanizmaları, adalet sisteminin daha etkin çalışmasına katkıda bulunur ve kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerinin demokratik değerlere uygun olması, hukukun üstünlüğünü güçlendirir (AB Eşleştirme Projesi, 2020, ss.4-17).

AB, kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerini düzenlemek için çeşitli yasal düzenlemeler ve politikalar geliştirmiştir. Bu politikalar; standartların belirlenmesi, gözetim mekanizmalarının kurulması, şikâyet mekanizmalarının geliştirilmesi ve eğitim ve farkındalık artırmaktır (Osland, 2004, s.546). Standartların belirlenmesi politikası ile AB, kolluk kuvvetlerinin uyması gereken ortak minimum standartları belirlerken, gözetim mekanizmalarının kurulması politikası ile kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerinin bağımsız kurumlar tarafından denetlenmesini sağlamaktadır. Şikâyet mekanizmalarının geliştirilmesi politikası, vatandaşların kolluk kuvvetlerinin işlemleri hakkında şikâyetle bulunabileceği etkili mekanizmaların oluşturulmasını sağlamaktadır. Eğitim ve farkındalık artırma politikası ise kolluk kuvvetleri mensuplarının insan hakları, şeffaflık ve hesap verebilirlik konularında eğitilmesini sağlamaktadır (Zabunoğlu, 2016, s.458; Paterson, 2011, ss.289-290).

AB kolluk kuvvetlerinin başlıca ilke ve çalışma standartları ise orantılılık, ayrımcılığın yasaklanması, gizlilik ve veri koruma ile şiddetin önlenmesidir. Bu ilkeler ile AB, kolluk kuvvetlerinin uyguladığı müdahalenin, amaçlanan hedefe ulaşmak için gerekli ve yeterli olmasını, kolluk kuvvetlerinin herhangi bir kişiye ırk, cinsiyet, din veya diğer farklılıklar nedeniyle ayrımcılık yapmaması, kişisel verilerin korunması ve mahremiyet haklarının gözetilmesi ve kolluk kuvvetlerinin şiddet kullanımını en aza indirmeye yönelik önlemler alınmasını hedeflemektedir (Council of Europe, 2001, ss.9-10).

AB, kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerini düzenlemek ve vatandaşların temel haklarını korumak amacıyla; Temel Haklar Şartı, Veri Koruma Genel Tüzüğü (GDPR), Adil Yargılanma Direktifleri, Polis İş birliği Çerçevesi ve Terörle Mücadele Direktifleri gibi birçok yönetmelik ve çerçeve oluşturmuştur (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023; European Parliament, 2021). Bu yönetmeliklerin genel amaçları ise insan haklarına saygı, şeffaflık ve hesap verebilirlik, adil yargılanma hakkının güvence altına alınması, veri güvenliği ve üye devletler arasında iş birliğidir. AB, kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerini düzenleyen kapsamlı bir yasal çerçeve oluşturmuştur. Bu çerçeve hem vatandaşların haklarını korurken hem de kolluk kuvvetlerinin etkin bir şekilde çalışmasını sağlar (van der Hoek, 2005, ss.72-73).

2. 2017 Anayasa Değişikliğinin Kolluk Kuvvetlerine Etkisi

Türkiye’de 16 Nisan 2017’de yapılan anayasa referandumu, %48,59 ‘hayır’ oyuna karşılık %51,41 ‘evet’ oyuyla kabul edilmiştir. Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiş, eski sisteme kıyasla, sert kuvvetler ayrılığına gidilmiş ve yürütme, yasama karşısında güçlendirilmiştir. Toplamda 18 maddeyi kapsayan bu anayasa değişikliği, uygulamaya geçmesiyle birlikte Türk kamu yönetiminin yapısı ve işleyişinde köklü değişimlere yol açmıştır (Coşkun, 2017, ss.6-7).

Değişiklikler, özellikle yürütme organının yapısı ve işleyişi üzerinde belirgin etkiler yaratmıştır. Yeni sistemde yürütme yetkisi, Bakanlar Kurulu ve Başbakanlık makamlarının kaldırılmasıyla, Cumhurbaşkanına devredilmiştir. Bu bakımdan Cumhurbaşkanı yürütmenin başı olarak idari kararları doğrudan alabilme yetkisine sahip olmuştur (Güller, 2021, s.948).

Yürütme yetkisiyle ilgili -bakanlıklar kurulması, kaldırılması, görev ve yetkilerinin belirlenmesi gibi- konular, kamu kurumlarının görev ve yetkilerinin yanı sıra teşkilat yapılarının düzenlenmesinin Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile düzenlenebilir hale gelmesi kamu yönetiminde merkezileşmeyi sağlamış ve daha hızlı karar alınabilmesi amaçlanmıştır. Yürütmeye ilişkin kararların tek elden alınması, hızlanmanın yanı sıra etkinliğini de arttırmaya yöneliktir. Bu durum, özellikle kriz dönemlerinde hızlı müdahalelerin yapılabilmesine olanak tanımış ve kamu yönetiminde gecikmelerin önüne geçilmesi açısından önemli bir avantaj olarak değerlendirilmiştir. Yeni sistem koalisyon hükümetlerini ortadan kaldırarak istikrarlı bir yürütme ile siyasi tıkanıkları engelleme amacıyla planlanmıştır (Güvenç ve Turan, 2024, s.82).

2017 Anayasa değişikliği getirmiş olduğu düzenlemelerle birlikte eleştirilere de maruz kalmıştır. Örneğin, yasamanın yürütme üzerindeki güvenoyu ve gensoru gibi denetim mekanizmalarının kaldırılması yasamanın konumunu zayıflattığı yönünde görüşlere sebebiyet vermiştir. Yeni düzende bu denetim mekanizmalarının yerine yazılı soru önergeleri, genel görüşme ve meclis araştırmaları gibi mekanizmalar oluşturulmuşsa da bu mekanizmalar yalnızca bilgi edinme düzeyinde kaldığı yönünde eleştiriler almıştır. Ayrıca üst düzey bürokrat atamalarının doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından yapılıyor olması kamuda siyasallaşmanın yaşanabileceğini ve liyakat ilkesini zayıflatacağı yönünde algılanmıştır. Hesap verebilirlik, şeffaflık sorunlarının yanı sıra verimlilik ve bağımsızlığın azalmasına neden olabileceği düşünceleri ortaya çıkmıştır (Koç, 2021, ss.219-220).

Yürütme organının hızlı karar alabilme yeteneği Türk kolluk kuvvetlerinin etkinliğini de güçlendirmiştir. Merkezi bir yönetim yapısının benimsenmesi, operasyonel koordinasyonun daha hızlı ve etkili bir şekilde sağlanmasına imkân tanımıştır. Özellikle 2016'da başlayan ve 2017'de pekiştirilen, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın İçişleri Başkanlığı'na bağlanması, sivil denetim mekanizmalarını güçlendirme ve askeri vesayetten arındırma yönünden olumlu bir adım olarak değerlendirilmiştir. Güvenlik politikaları, ulusal düzeyde daha bütüncül bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunmuştur (Özübek ve Öztop, 2021, s.26).

Eski sistemde kolluk kuvvetlerinin personel organizasyonu daha yoğun bürokratik bir yapıya dayanmaktadır. Örneğin, İl Emniyet Müdürleri, İçişleri Bakanlığı'nın teklifi, Bakanlar Kurulu ya da Başbakan tarafından onaylanması ve Cumhurbaşkanının formalite sayılabilecek rızasıyla Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmektedir. 2017 sonrasında bu atama süreci, Cumhurbaşkanının inisiyatifine geçmiştir. Bu durum, süreci daha merkezi bir hale getirmiştir ve atamalarda karar alma mekanizması sadeleşmiştir (Karşlı, 2020, ss.192-193).

Ülkede yaşanan siyasal gelişmeler Türkiye'nin güvenlik sektöründeki eğitim reformlarını ve profesyonelleşme çabalarını da etkilemiştir. Yükseköğretim Kurulu'nun 1984'de bünyesine dahil ederek yüksekokul statüsü tanıdığı Polis Akademisi, özellikle 2016 sonrası eğitim birimlerini yeniden yapılandırma sürecine girmiş ve memur ve amir yetiştirmenin yanı sıra ön lisans eğitimi ile birlikte lisansüstü eğitimler vererek bilim dünyasına katkı yapan bir kuruluş olmayı hedeflemiştir (İrdem ve Kavsıracı, 2019: 138). Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ise 2016'da kanunla kurulan bir yükseköğretim kurumu olarak faaliyetlerine başlamıştır. Tıpkı Polis Akademisi gibi sivil ve kolluk eğitim unsurlarını bir araya getiren bir yapı tasarlanmıştır (Özübek ve Öztop, s.27).

Bürokrasinin yavaşlatıcı unsurlarının ortadan kaldırılması ve askeri vesayetin izlerinin giderilmesi Anayasa değişikliğinin olumlu yanları olsa da kamu yönetimine ilişkin yöneltilen eleştirilere benzer şekilde kolluk kuvvetlerindeki değişim süreci içinde eleştirel bakış açıları vardır. Kolluk kuvvetlerinin yürütme tarafından daha sıkı şekilde kontrol edilmesi, kolluk müdür ve komutanlarının atamalarında merkezîyetçiliğin liyakata zarar verdiği düşüncesi ve kolluk faaliyetlerinin denetlenmesinde yasamanın yürütmeye kıyasla daha güçsüz hale gelmesinin oluşturduğu hesap verebilirlik ve şeffaflık tartışmalarını beraberinde getirmiştir (Polatoğlu, 2017, s.19).

2.1. Türk Kolluk Kuvvetlerinde 2017 Sonrası Teşkilat Dönüşümü ve Modernizasyon Çalışmaları

Türk kolluk kuvvetleri, güvenlik ve asayiş sağlama sorumluluğunu yerine getiren aynı zamanda kamu hizmeti sunan kurumlardır. Değişen toplumsal dinamikler, ulusal ve uluslararası güvenlik tehditleri, teknolojik gelişmeler ve AB üyelik süreci gibi faktörler, kolluk kuvvetlerinin teşkilat yapı dönüşümlerinde ve işlevlerinde kapsamlı bir dönüşümü zorunlu kılmıştır. 2017 sonrası da bu dönüşümün gerçekleşmesi amacıyla birçok adım atıldığı görülmektedir.

Türkiye, kolluk gücündeki hukuki değişim ve dönüşümleri özellikle AB'nin üyelik süreci kapsamında, demokratikleşme hedefleri ve ulusal güvenlik stratejileri doğrultusunda gerçekleştirmektedir. 2016 sonrası Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın İçişleri Bakanlığı'na bağlanmasıyla kolluk kuvvetlerinin görev tanımları ve yetkileri insan hakları ve demokratik standartlara daha uygun olması amacıyla güncellenmiştir. Bu amaçla 2019'da Kolluk Gözetim Komisyonu'nun kurulması da hesap verebilir bir kolluk sistemi hedeflendiğinin bir göstergesidir (Sözen, 2019, s.1158).

AB ile gerçekleştirilen projeler, Türk kolluk kuvvetlerinin demokratikleşmesi, insan hakları standartlarına uyum sağlaması ve Avrupa değerlerine yaklaşması açısından kritik önemdedir (Yıldız ve Ünlü, 2011, s. 223). Katılım Öncesi Yardım Aracı Projesi (*Instrument for Pre-accession Assistance-IPA*) bunlardan biridir. IPA fonları, Türkiye'nin AB müktesebatına uyum sağlaması için önemli bir araç olmuştur. IPA fonları, kolluk kuvvetleri bakımından polis ve jandarma personeline insan hakları, mülteci hukuku, kadın ve çocuk hakları konularında eğitim verilmesinde kullanılmıştır. Ayrıca düzensiz göç ile mücadelede sınır yönetimi kapasitesini arttırmak için teknik donanım ve alt yapı desteği sunulmuştur (AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, 2023).

2017 yılından itibaren Türkiye'nin polis, jandarma ve sahil güvenlik kuvvetleri, teknolojik altyapılarını modernize ederek güvenlik ve operasyonel etkinliklerini önemli ölçüde artırmıştır. Bu dönemde hayata geçirilen teknolojik yenilikler, kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerini hem ulusal güvenlik hem de uluslararası standartlara uyum açısından güçlendirmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü, 2017'de şehirlerin güvenlik ihtiyaçlarına cevap vermek için Kent Güvenlik Yönetim Sistemini (KGYS) yenilenmiş ve şehir genelinde entegre edilen Plaka Tanıma Sistemini (PTS) yaygınlaştırmıştır. Bu sistemler sayesinde trafik akışı kontrol altına alınırken şüpheli aracın takibi gibi durumlar yapay zeka destekli algoritmalarla desteklenmiştir.

2019’da polis teşkilatının veri ve iletişim altyapısı PolNet 3.0 güncellenerek daha güvenli bir dijital şebeke oluşturulmuştur (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2017).

Jandarma Genel Komutanlığı, sahadaki etkinliğini arttırmak amacıyla 2018’de Jandarma Entegre Muhabere ve Bilgi Sistemini (JEMUS) yenilemiştir. Bu sistem, saha birimlerinin merkezi ile etkili bir şekilde iletişim kurmasını sağlayarak hızlı ve koordine operasyonlara imkân tanımıştır (Jandarma Genel Komutanlığı, 2018). 2020 yılında Sahil Güvenlik Komutanlığı, Sınır Güvenlik Radar Sistemi (SGRS) gibi yeni teknolojilerle donatılmıştır. Bu sistemler, termal kameralar ve hareket algılayıcılarla entegre edilerek düzensiz göç ve insan kaçakçılığına karşı etkinlik sağlamıştır. Aynı dönemde insansız hava ve deniz araçları (drone ve İDA) da operasyonlarda kullanılmaya başlanmıştır (MEBS Başkanlığı, 2021, s.57).

2021 sonrası kolluk kuvvetlerinin dijital dönüşümünün daha da hızlandığı bir yıl olmuştur. Olay yeri incelemelerinde kullanılan 3D tarayıcılar, dijital parmak izi sistemleri ve DNA analiz cihazları yenilenmiştir. Jandarma ve polis birimleri, siber suçlarla mücadeleyle yönelik yapay zekâ destekli yazılımları aktif olarak kullanmaya başlamıştır. 2023 yılında ise kolluk kuvvetleri, yapay zekâ tabanlı olay analizi ve veri analitiği sistemlerini devreye sokmuşlardır. Sahadaki personel, akıllı tabletler ve mobil cihazlarla merkezi veri tabanlarına hızlı bir şekilde erişim sağlayarak verimliliğini arttırmıştır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2021, ss.9-10).

Türk kolluk kuvvetlerinin personel adaylarına ya da mevcut personellerine de vermiş olduğu eğitimlerin içerikleri de güncellenmiştir. Örneğin, Türk Polis Teşkilatı, AB projeleri kapsamında polis memurlarına insan hakları ve demokratik ilkeler konularında kapsamlı eğitimler vermektedir. İşkence ve Kötü Muameleye Sıfır Tolerans politikası çerçevesinde atölye çalışmaları bu eğitimlerin bir örneğidir. Ayrıca, polis memuru adaylarının eğitim gördüğü yüksekokul ve meslek eğitim merkezlerinde öğrencilere “İnsan Hakları, Toplumsal Olaylar ve Kitle Psikolojisi, Polislikte Halkla İlişkiler ve İletişim, Demokratik Polislik” gibi dersler ile vatandaş odaklı bir eğitim verilirken bu dersler ayrıca “Ceza ve Muhakeme Hukuku, Anayasal Düzen ve İdari Yapı” gibi hukuk dersleri ile desteklenmektedir (Polis Akademisi Karaman POMEM, 2024).

2017 sonrası Türk kolluk kuvvetlerinin toplumsal olaylara müdahale yaklaşımlarında da önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişimler, daha insancıl ve demokratik bir müdahale anlayışının benimsenmesi amacıyla şekillendirilmiştir. “Etik ve Orantılı Güç Kullanımı” ilkesi, kolluk

kuvvetlerinin temel standartlarından biri haline gelmiş ve bu doğrultuda kapsamlı eğitimler düzenlenmiştir (AB Eşleştirme Projesi, s.9).

Toplumsal olaylarda dronelerin kullanımı, kalabalık hareketlerinin uzaktan izlenmesi ve olay yerine fiziksel müdahale ihtiyacını azaltmıştır. Ayrıca, toplumsal olaylara müdahale eden birimlere verilen yeni teknolojik donanımlar, iletişim ve koordinasyonun daha etkili bir şekilde yürütülmesini mümkün kılmıştır. Örneğin, giyilebilir kameralar hem kolluk kuvvetlerinin hesap verebilirliğini artırmış hem de olayların daha nesnel bir şekilde kaydedilmesini sağlamıştır (Kaşlı, 2022, s.332).

3. 2017 Sonrası AB Resmî Belgelerinde Türkiye'nin Kolluk Kuvvetleri Değerlendirilmesi

AB'nin ile Türkiye arasındaki ilişkiler 1963 Ankara Anlaşması ile temelleri atılan, ekonomik ve siyasi boyutlarıyla kompleksli bir süreçtir. İkili ilişkiler, 1995'de Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesiyle ve 1999'daki Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin 'aday ülke' statüsü elde etmesiyle daha keskin ve daha resmi bir çerçeveye oturmuştur. Tam üyelik müzakereleri, uyum süreci ve AB'nin beklentisi olan reform taleplerinin ortaya çıktığı dönem ise 2005 ve sonrasıdır. Türkiye- AB ilişkileri genel görünüşü itibarıyla inişli çıkışlı seyir izleyen bir yapıdadır. Türkiye halen aday ülke statüsünde sürecini devam ettirmektedir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2024).

Avrupa Birliği, Türkiye'nin 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından yaşadığı OHAL sürecinin olumsuz etkileri nedeniyle, 2017 yılında Türkiye hakkında İlerleme Raporu yayınlamamış olabilir. Aynı zamanda, Brexit süreci ve Avrupa genelinde artan popülist dalganın etkisiyle, AB'nin genişleme politikalarını daha düşük öncelikli bir mesele haline getirmesi de bu kararın gerekçelerinden biri olarak değerlendirilebilir. Ancak başta Batı Balkan ülkeleri olmak üzere 2017'de aday ülkeler hakkında AB tarafından yayınlanan İlerleme Raporları'nın bulunması AB'nin Türkiye'nin içinde bulunduğu kaotik ortamından kaynaklı rapor yayınlamadığını daha geçerli kılmaktadır.

2017'den itibaren Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilişkilerine dair çeşitli belgeler yayınlamıştır. Bunlar, 2014 yılına kadar İlerleme Raporu olarak adlandırılan ancak 2015 yılı ile birlikte Türkiye Raporu şeklinde açıklanan Avrupa Komisyonu değerlendirmeleri ve Genişleme Stratejileri Belgeleri'dir. Bu belgelerin temel amacı, AB'nin Türkiye'nin adaylık sürecindeki performansına ilişkin tutumunu ve değerlendirmelerini yansıtmaktır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2024). Her yıl düzenli olarak yayınlanan raporlar

ve kararlar, Türkiye'nin AB üyeli sürecindeki ilerlemesini ve karşılaşılan zorlukları ele almaktadır.

17 Nisan 2018 tarihli Türkiye Raporu'na bakıldığında, Türk kolluk kuvvetlerinin durumu ve AB üyelik sürecine ilişkin değerlendirmeleri görmek mümkündür. Öncelikle raporda Türk kolluğunda özellikle orduda sivil denetimin artıran değişiklikler olumlu karşılanmıştır. Yürütmenin kolluk üzerindeki yetkisini arttıran değişiklikler (askeri yüksek mahkemelerin kaldırılması, Kuvvet Komutanlıklarının Millî Savunma Bakanlığı'na bağlanması, MİT'in Cumhurbaşkanı'na bağlanması gibi) demokrasi açısından olumlu birer adım olarak değerlendirilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2018, s. 16).

Raporda kolluğa ilişkin, PKK, IŞID ve Gülen terör örgütlerine yönelik operasyonlarda izlenen etkin bir güvenlik politikası olduğunun altı çizilmiştir. Özellikle sınır güvenliği ve iç güvenlik konularında teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve operasyonel kabiliyetlerin artırılması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'nin mülteci krizi yönetiminde kolluk kuvvetleri aracılığıyla etkin bir rol oynadığı ve göçmen kaçakçılığı gibi suçlarla mücadelede uluslararası standartlara uygun politikalar geliştirdiği ifade edilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2018, s. 45).

2018'de yayınlanan Genişleme Raporu'nun Türkiye'yi ilgilendiren kısımlarında ise genişleme ülkelerinde büyük suç gruplarının varlığına dikkat çekilmiştir. Örgütlü bir şekilde uyuşturucu ve silah ticareti faaliyetlerinin giriş güzergahlarının genişleme ülkelerinden olmaması gerektiği belirtilmiştir. Türkiye'nin de bu noktada özellikle AB kolluk birilerinden Europol ve Eurojust ile olan işbirliği olumlu değerlendirilmiş ve işbirliğinin artırılması tavsiye edilmiştir. Ayrıca AB'nin Türkiye ile birlikte terörle mücadele etmesi gerektiği, Eurojust ile kişisel verilerin korunmasına ilişkin AB standartlarının uyumlaştırılması ihtiyacından bahsedilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2018, s. 41).

2018'deki AB Raporları'nın genel olumlu yönleri dışında kolluğa ilişkin birçok noktada kötüleşme kaydedildiğine ilişkin maddeler yer almaktadır. 8 Şubat 2018'deki Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'deki mevcut insan hakları durumuna ilişkin kararında kolluk kuvvetlerinin, özellikle toplumsal olaylarda orantısız güç kullandığına dair endişeler dile getirilmiştir. Barışçıl protestolarda şiddet uygulandığı ve durumun ifade özgürlüğünü zedelediği belirtilmiştir. OHAL döneminde kolluğun yetkilerinin artırılması sonucu gözaltı süreçlerinde kötü muamele yapıldığı iddiaları ve insan hakları ihlallerine yönelik yeterince etkili bir soruşturma mekanizmasının bulunmadığı eleştirilmiştir (AB Resmî Gazetesi, 2018, s. 2).

Raporlarda en önemli eleştirinin, kolluğun denetiminde şeffaflığın ve bağımsızlığın sağlanamadığına dair olduğu görülmektedir. İdari denetim, yargısal denetim ve sivil denetim araçlarının yürütme organının etkisinde kaldığına dikkat çekilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2018, s. 5). Avrupa Parlamentosu 2018’de, sivil toplum kuruluşlarına yönelik baskıların arttığı ve kolluk kuvvetlerinin bu süreçte rol oynadığını belirtmiştir. İnsan hakları savunucularının tutuklanması ve sivil toplumun faaliyet alanlarının daraltılması, demokratik değerlerle uyumsuz olarak değerlendirilmiştir. Rapor kapsamında Parlamento, Türkiye’nin katılım görüşmelerinin askıya alınması çağrısında bulunmuştur (Dışişleri Bakanlığı, 2019).

2019 AB raporları, Türk kolluk kuvvetlerinin operasyonel kapasitesindeki iyileştirmeleri ve terörle mücadele alanındaki başarılarını takdir etmekle birlikte, insan hakları, demokratik denetim ve hesap verebilirlik konularında ciddi eksikliklere dikkat çekmiştir. 2018 raporlarından farklı olarak, göç yönetimi ve uluslararası iş birliği konularındaki başarılar daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır (Avrupa Komisyonu, 2019, s. 6).

29 Mayıs 2019 Avrupa Komisyonu’nun Türkiye raporunda, Türkiye’nin Suriye krizine yönelik göç yönetimi konusundaki başarısı daha fazla vurgulanmıştır. Türkiye’nin, Avrupa Birliği ile imzaladığı Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde yükümlülüklerini büyük ölçüde yerine getirdiği ve sınır güvenliğini artırdığı ifade edilmiştir. Kolluk kuvvetlerinin bu süreçte göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretine karşı etkin bir mücadele sergilediği belirtilmiştir. Bu başarı, Türkiye’nin AB ile ortak hareket etme kapasitesinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2019, s. 52).

Avrupa Komisyonu, Türk kolluk kuvvetlerinin operasyonel kapasitesinin artırılması amacıyla yapılan teknolojik yatırımlara dikkat çekmiştir. Örneğin, sınır güvenliği teknolojilerinde kullanılan dronlar, gözetleme sistemleri ve biyometrik kimlik doğrulama araçlarının yaygınlaşması, AB standartlarına uyum açısından olumlu bir adım olarak görülmüştür (Avrupa Komisyonu, 2019: 57). Ayrıca 2019 raporu, Türkiye’nin uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suçlarla mücadele başarısını daha ayrıntılı ele almıştır. Avrupa Polis Teşkilatı (*Europol*) ile ortak operasyonların artırılması ve bilgi paylaşımının geliştirilmesi olumlu bir iş birliği örneği olarak takdir edilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2019, s. 7).

2019 yılında, Türkiye’de demokratik alanın daraltılması ve kolluk kuvvetlerinin bu süreçteki rolü, AB tarafından güçlü bir şekilde eleştirilmiştir. Özellikle yerel seçimler sonrası kayyum atamaları ve bu süreçte kolluk kuvvetlerinin müdahaleleri, demokratik temsilin zayıflatılması olarak değerlendirilmiştir. Avrupa Parlamentosu, barışçıl gösterilere kolluk

kuvvetlerinin müdahalesi ve protestoların bastırılmasındaki yöntemler eleştirilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2019, s. 40).

Kolluk kuvvetlerinin kadın ve çocuklara yönelik şiddet olaylarındaki yetersiz müdahaleleri raporlarda önemli bir başka eleştiri konusudur. Kadına yönelik şiddetin artışı karşısında etkin önlemler alınmadığı ve koruma kararlarının uygulanmasında ciddi sorunlar yaşandığı ifade edilmiştir. Çocuk hakları konusunda ise, göçmen çocukların karşılaştığı zorluklara dikkat çekilmiş ve kolluk kuvvetlerinin bu alanda daha duyarlı hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca 2019 AB Raporları da tıpkı 2018'de olduğu gibi kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerini denetleyecek bağımsız mekanizmalarının yetersizliği üzerinde durmuştur (Avrupa Komisyonu, 2019, ss. 42-49).

2020 yılı Covid-19 pandemisinin etkisiyle güvenlik alanında yeni bir dönemi işaret etmiştir. Raporlarda, Türk kolluk kuvvetlerinin pandemi sürecinde hızlı bir şekilde uyum sağladığı ve kriz yönetiminde etkili bir rol oynadığı belirtilmiştir. Özellikle şehirlerde sokağa çıkma yasaklarının uygulanması ve temel hizmetlerin güvenliğinin sağlanması konularında başarılı bir performans sergilenmiştir. Türk kolluk kuvvetlerinin özellikle doğal afetlerde hızlı müdahale kabiliyeti, raporlarda takdirle anılmıştır (Avrupa Komisyonu, 2020, s. 12).

6 Ekim 2020 tarihli AB'nin Türkiye raporunda, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de deniz güvenliğini artırmaya yönelik çalışmaları ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın operasyonel kapasitesindeki iyileştirmeler vurgulanmıştır. AB, Türkiye'nin bu alandaki girişimlerini daha çok eleştirirken, Sahil Güvenlik'in deniz kazaları ve düzensiz göçle mücadelede gösterdiği başarıları takdir etmiştir (Avrupa Komisyonu, 2020, s. 5).

Europol'un 2020 yılı değerlendirmelerinde, Türk kolluk kuvvetlerinin siber güvenlik alanındaki gelişmelerine özel bir vurgu yapılmıştır. Özellikle organize suçlarla mücadelede dijital araçların kullanımı ve veri tabanlarının entegrasyonu, AB tarafından dikkat çekici bir ilerleme olarak değerlendirilmiştir. Bu gelişme, Türkiye'nin dijitalleşen tehditlere karşı adaptasyon yeteneğini artırmıştır (Europol, 2020, s. 60).

Raporlarda Türk kolluk kuvvetlerinin pandemideki başarıları üzerinde durulmuş olsa da eleştiriler de yok değildir. Özellikle karantina kurallarını ihlal eden vatandaşlara yönelik orantısız cezalar ve zorla müdahaleler, ifade ve hareket özgürlüğünün ihlali olarak değerlendirilmiştir. AB, pandemi döneminde alınan önlemlerin insan haklarına uygun şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamıştır (Avrupa Komisyonu, 2020, s. 19).

AB 2020 raporlarında, kolluk kuvvetlerinin LGBTİ bireylere yönelik ayrımcı uygulamalarda bulunduğu ve barışçıl gösterilere müdahaleler yaptığı şeklinde ciddi eleştirilerde bulunmuştur. Özellikle onur yürüyüşü gibi etkinliklerde kolluk kuvvetlerinin müdahalesi, temel hak ve özgürlüklerin ihlali olarak değerlendirilmiştir. Bu, Türkiye'nin insan hakları alanındaki reform ihtiyaçlarının bir göstergesi olarak ele alınmıştır (Avrupa Komisyonu, 2020, s. 9).

2020 yılında çıkarılan sosyal medya düzenlemeleri sonrasında, kolluk kuvvetlerinin çevrimiçi platformlardaki faaliyetleri izleme ve ifade özgürlüğünü sınırlandırma konusundaki yetkileri genişletilmiştir. AB, bu düzenlemelerin, bireylerin mahremiyet haklarını ve ifade özgürlüğünü tehdit edebileceğini belirtmiş ve daha şeffaf bir uygulama çağrısında bulunmuştur (Avrupa Komisyonu, 2020, ss. 83-84).

19 Ekim 2021 tarihli AB Genişleme Politikasına İlişkin 2021 Bilgilendirmesi Türkiye raporunda, kolluğun kurumsal yapısını ve mevzuat uyumu konusunda olumlu beyanlar içermektedir. T.C. İçişleri Bakanlığı, 2019-2021 Organize Suçlarla Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasını, Organize Suçlarla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi doğrultusunda sürdürmüş olması olumlu bir gelişme olarak görülmüştür. Bu eylem planı, etkili kurumsal işbirliği ve koordinasyon mekanizmalarının yanı sıra daha güçlü uluslararası işbirliği hedeflerini de kapsayan stratejik amaçlara yönelik somut adımları içermektedir. Bakanlık, Eylem Planı'nın uygulanma oranının %90'a ulaştığını raporlamış bu durum AB tarafından pozitif karşılanmıştır (Avrupa Komisyonu, 2021, s. 44).

2021 yılında, Türkiye'nin deprem ve doğal afetler sonrası hızlı müdahale kapasitesi ve afet yönetimindeki profesyonel yaklaşımı AB raporlarında övülmüştür. Özellikle AFAD ile koordineli çalışan kolluk birimlerinin, kriz anlarında kamu düzenini sağlamadaki etkin rolü takdirle karşılanmıştır. Pandemi döneminde kolluk kuvvetlerinin aşılama kampanyalarına destek olması, ulusal sağlık politikalarına entegre çalışabilme kapasitelerini göstermiştir (Avrupa Komisyonu, 2021, s. 9).

AB'nin çevre politikalarına verdiği önem doğrultusunda, 2021 raporlarında Türkiye'nin çevre suçlarıyla mücadeledeki ilerlemesi olumlu bir gelişme olarak belirtilmiştir. Ancak aynı raporlarda, kolluk kuvvetlerinin çevresel protestolara yönelik müdahaleleri eleştirilmiştir. Özellikle Tunceli dağlarındaki gibi bölgelerde yapılan maden projelerine karşı barışçıl gösterilere yönelik sert müdahaleler, demokratik hakların ihlali olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, çevre koruma politikalarının halkın talepleriyle uyumlu olmadığı eleştirisini beraberinde getirmiştir (Avrupa Komisyonu, 2021, s. 17).

21 Ocak 2021 tarihli Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'deki insan hakları durumu, özellikle Selahattin Demirtaş ve diğer düşünce suçluları davasına ilişkin kararında da terörle mücadelede hukukun üstünlüğüne ve temel insan haklarına daha fazla riayet edilmesi gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Özellikle yerel yönetimlere kayyum atanması ve bunun kolluk güçleri eliyle uygulanmasının demokratikleşme sürecine zarar verdiği belirtilmiştir. Ayrıca OHAL'in resmi olarak kaldırılmasının üzerinden üç yıl geçmesine rağmen, bu dönemde uygulanan kısıtlamaların birçok yasal düzenlemeye entegre edilerek sürdürüldüğü ifade edilmiştir (Avrupa Parlamentosu, 2021, ss. 1-2).

12 Eylül 2022 Türkiye raporu kolluğun özellikle İstanbul ve Mersin limanlarında yapılan operasyonlar sırasında ele geçirdiği büyük miktarda uyuşturucuya odaklanmıştır. Türkiye tarafından uyuşturucuların Avrupa'ya geçmeden yakalanması Europol tarafından başarılı bulunmuştur. Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (*Frontex*) ile yürütülen ortak projelerde, Türkiye'nin sınır güvenliğinde teknoloji kullanımı övgü almıştır. Termal kameralar, insansız hava araçları (İHA) ve gelişmiş sınır gözetleme sistemleri kullanımı, AB raporlarında Türkiye'nin modern sınır güvenliği politikaları çerçevesinde olumlu bir örnek olarak gösterilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2021, s. 53).

Avrupa Parlamentosu'nun 2022 Türkiye Raporu'nda, Türkiye'nin terörle mücadeledeki kararlılığı ve bu alandaki iş birliği çabaları olumlu bir şekilde not edilmiştir. Özellikle DEAŞ ve PKK gibi terör örgütlerine karşı yürütülen operasyonlar ve alınan önlemler takdir edilmiştir. Ancak kolluğa ilişkin eleştiriler raporların genelinde önceki yıllara benzer şekilde sürmüştür gösterilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2022, s. 5).

Avrupa Parlamentosu ve Genişleme Raporlarında, Türkiye'deki kolluk kuvvetlerinin siyasallaştığı ve siyasi baskılara açık hale geldiği tekrar iddia edilmiştir. Barışçıl gösterilere ve protestolara yönelik sert müdahaleler, 2022 yılında da eleştirilmiştir. Özellikle Boğaziçi Üniversitesi protestoları ve çeşitli işçi grevlerine karşı yapılan müdahaleler, AB raporlarında orantısız güç kullanımı olarak değerlendirilmiştir. Kolluk kuvvetlerinin, gazetecilere ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik şiddet olaylarına karıştığı belirtilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2022, s. 40).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına uyulmaması, terörle mücadelede orantısız güç kullanımı ve keyfi tutuklamalar 2022 yılında yayınlanan raporlarda bir başka eleştiri konusudur. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi, AB tarafından sıklıkla yinelenen ciddi bir gerileme olarak değerlendirilmektedir. Bu durumun kolluk kuvvetlerine de

yansıdığı, kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık eksikliğinin sürdüğü ifade edilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2022, s. 24).

2023 yılı, Türkiye'nin Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle büyük bir kriz yaşadığı bir dönemdir. AB raporları, kolluk kuvvetlerinin afet yönetimindeki rollerine ve koordinasyon kapasitelerine odaklanmıştır. Özellikle jandarma ve polisin arama kurtarma çalışmalarındaki etkinliği ile bu süreçteki koordinasyon eksiklikleri ele alınmıştır. AB, Türkiye'nin afet sonrası müdahale kapasitesini artırması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca kolluk birimleri, depremden etkilenen sivil toplum kuruluşların ifade ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtladığı yönünde eleştirilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2023, s. 5).

8 Kasım 2023 tarihli Türkiye Raporunda, Türkiye'de kolluk kuvvetlerinin dijital altyapısını güçlendirme çabaları dikkat çekmiştir. AB raporlarında, siber suçlarla mücadele birimlerinin etkinliği artarken, özellikle dijital izleme ve veri toplama teknolojilerinin insan haklarına uygun kullanımı konusundaki belirsizlikler eleştirilmiştir. AB, bireylerin gizlilik haklarını ve veri güvenliğini tehdit eden potansiyel risklere dikkat çekmiştir (Avrupa Komisyonu, 2023, s. 49).

AB'nin 30 Ekim 2024 Türkiye raporunda da aslında önceki senelerde ele alınan sorunların devam ettiği bildirilmiştir. Avrupa Komisyonu, Türk kolluk kuvvetlerinin insan hakları ihlalleri ile ilgili endişelerini dile getirmektedir. Özellikle gözaltı ve tutuklama süreçlerinde kötü muamele ve aşırı güç kullanımı gibi iddialar raporda ele alınmaktadır. Bu durum, uluslararası insan hakları standartları ile uyumlu olmayan uygulamalara dikkat çekmekte ve bu alanda iyileştirme gerekliliğini ortaya koymaktadır (Avrupa Komisyonu, 2024, s. 6).

Yürütme organının güvenlik güçleri üzerindeki belirgin kontrolünün sürdüğü ancak sivil denetimin halen yetersiz olduğu iddia edilmektedir. Cezasızlık kültürü, insan hakları ihlalleri ve orantısız güç kullanımına dair iddiaların bulunduğu vakalarda, güvenlik ve istihbarat sektörü personelinin adli ve idari korumadan yararlandığı belirtilmektedir. Etkili bir hesap verebilirlik mekanizmasının eksikliğine sıklıkla dikkat çekilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2024, s. 20).

4 Kasım 2025 tarihli Türkiye Raporu incelendiğinde, AB'nin Türk kolluk kuvvetlerine ilişkin değerlendirmesinin iki yönlü bir çerçeve sunduğu görülmektedir. Raporda, Emniyet ve Jandarma teşkilatlarının son dönemde yaptıkları personel takviyeleri ile eğitim programlarının, sahadaki operasyonel kapasiteyi belirgin biçimde artırdığı not edilmektedir.

Buna karşılık AB, kolluk birimlerinde hesap verebilirliğe ilişkin yapısal mekanizmaların- özellikle bağımsız şikâyet yolları, iç denetim süreçleri ve etik çerçevelerin- güçlendirilmediğine dikkat çekmektedir; 2025 dönemi için bu başlıklarda yeni bir adımın atılmamış olması özellikle eleştirilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2025, s. 41).

Ayrıca raporda, kadına yönelik şiddet vakalarının soruşturulması ve mağdurların korunması konusunda kolluğun kapasitesine dair kaygıların sürdüğü açıkça ifade edilmektedir. İnsan ticaretiyle mücadele alanında ise Türkiye'nin transit ve hedef ülke konumunun devam ettiği, mağdur destek hizmetlerinin daha profesyonel ve erişilebilir hâle getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Raporun ikinci bölümünde AB, Türkiye'nin örgütlü suçlarla mücadelede yürürlükte olan stratejilere rağmen SOCTA'ya denk, kurumsallaşmış bir ulusal tehdit değerlendirme mekanizmasının bulunmayışını önemli bir eksiklik olarak tanımlamaktadır; bunun yanında mal varlığı geri alım ofisinin yokluğu da yapısal bir boşluk olarak görülmektedir (Avrupa Komisyonu, 2025, ss. 41-42).

Uluslararası iş birliği boyutunda ise, CEPOL eğitim faaliyetlerine katılımın belirgin biçimde düşmesi ve kişisel veri mevzuatındaki uyumsuzluk nedeniyle Europol ile veri paylaşımının gerçekleşmemesi AB tarafından olumsuz kaydedilmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin EMPACT kapsamındaki ortak operasyonlara aktif katkısı ve ateşli silah kaçakçılığıyla mücadelede attığı yasal uyumlaştırma adımları olumlu örnekler arasında gösterilmektedir. Düzensiz göçle mücadelede sahada yürütülen operasyonların kapsamı ve göçmen kaçakçılara yönelik yakalama kapasitesi de AB tarafından kayda değer bulunmuştur (Avrupa Komisyonu, 2025, s. 42).

3.1. Türk Kolluk Kuvvetlerinin AB Standartlarına Uyumunda “Ulusal Güvenlik” Engeli

Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan Türkiye Raporları (2018-2025) incelendiğinde, Türkiye'nin kolluk kuvvetleri (polis, jandarma ve bekçiler) bağlamında AB normlarına uyumu konusunda ikili bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bir yanda “kolluk kuvvetlerinin şeffaflık, hesap verebilirlik ve insan haklarına uygun çalışması” ilkesinin teknik ve operasyonel boyutlarında ilerleme kaydedilirken, diğer yanda demokratik denetim ve temel haklara saygı konusunda derinleşen bir uyumsuzluk göze çarpmaktadır.

Raporlar, Türkiye'nin kolluk kuvvetlerinin kurumsal ve operasyonel kapasitesinin yüksek olduğunu ve bu alanda AB standartlarına kısmen uyum sağlandığını teyit etmektedir. İçişleri Bakanlığına bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın suçla mücadeledeki

teknik altyapısı, modern ekipman kullanımı ve veri tabanı yönetimi gelişmiş düzeydedir.

Özellikle uyuşturucu kaçakçılığı, göçmen kaçakçılığı ve terörle mücadele gibi sınır aşan suçlarda AB Üye Devletleri ve ajanslarıyla (Frontex ve stratejik düzeyde Europol) yürütülen iş birlikleri, uyulan ilkeler arasında gösterilebilir. Ayrıca, kolluk personeline yönelik insan hakları ve kadın-erkek eşitliği gibi konularda verilen eğitimlerin sürdüğü raporlanmıştır; ancak bu eğitimlerin sahadaki davranış değişikliğine etkisi sınırlı kalmaktadır. Bu bağlamda, Türk kolluk kuvvetleri, özellikle örgütlü suçlarla mücadele, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve şeffaflık gibi alanlarda uluslararası normlara uygun reform çabaları başlatılmıştır. Gümrük Birliği sonrası süreçte, AB'nin adli ve işleri müktesabatına uyum sağlamak için özet stratejiler geliştirilmiş ve bu stratejiler, Organize Suçlarla Mücadele Ulusal Eylem Planı gibi somut belgelerle desteklenmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2016).

Türk kolluk kuvvetlerinin AB müktesabatına uyum sağlama çabaları, insan hakları ve demokratik denetim konularında dikkate alınan gelişmeler göstermiştir. Örneğin, polis teşkilatında insan hakları eğitimi yaygınlaştırılmış, istismar ve kötü muamelenin önlenmesi için bağımsız denetim birimi oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra Ceza Muhakemesi Kanunu'na taşınan değişiklikler, suçtan elde edilen mal varlıklarına el konulması gibi açık AB müktesabatına uyum hedeflenmiştir. Ayrıca Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi kolluk birimlerinin insan kaçakçılığı ve göçmen kaçakçılığı gibi suçlarda etkinliği de artırılmıştır. (Aydın ve Ereker, 2014, s. 136).

AB'nin önceliklendirdiği “hukuk devleti ve demokratik değerlere dayalı yapı” bağlamında, kolluk kuvvetlerinin uygulamalarında ciddi gerilemeler tespit edilmiştir. Raporlar, gözaltı merkezlerinde ve cezaevlerinde işkence ve kötü muamele iddialarının varlığını koruduğunu, özellikle toplumsal gösterilerde kolluk kuvvetlerinin orantısız güç kullanımına başvurduğunu ve bu durumun toplanma özgürlüğünü ihlal ettiğini istikrarlı bir şekilde vurgulamaktadır. Raporlarda yer alan bir diğer önemli eleştiri kolluk kuvvetleri üzerindeki sivil ve parlamenter denetimin yetersizliğidir. Kolluk Gözetim Komisyonu kurulmuş olsa da kurumun yürütmeden bağımsız olmaması ve kendi soruşturmalarını başlatma yetkisinin bulunmaması nedeniyle etkisiz kaldığı belirtilmektedir. Reformların yavaşlaması ve AB standartlarından uzaklaşılmasının temelinde, Türkiye'nin siyasi kültüründe yerleşik olan “güçlü devlet” refleksinin ve güvenlik eksenli yaklaşımın yattığı ifade edilebilir.

Türkiye’de siyasal yapılanma ve devlet-toplum ilişkileri bağlamında, AB'nin Türk kolluğuna yönelttiği eleştiriler doğrudan bir uyumsuzluk veya

yetersizlik olarak değil; kültürel ve tarihsel bir arka plana dayalı yapısal bir devlet geleneğinin sonucu olarak değerlendirilebilir. Zira literatürde, Türkiye’de devlet-toplum ilişkilerinde geçmişten gelen “güçlü devlet/otoriter/merkezî devlet” anlayışının, güvenlik ve toplumsal düzeni önceliklendirerek, hukukun üstünlüğü ve sivil haklar gibi normatif ilkeleri ikincil konuma ittiğini ileri süren analizler yaygındır (Karakoç, 2024, s. 94; Mardin, 1991, s. 174). Özellikle “devletin güvenlik ve bekâ” odaklı politikaları, toplumsal istikrar ve ulusal birlik vurgusu çerçevesinde meşrulaştırılmış; bu da kolluk kuvvetlerinin ve güvenlik kurumlarının geniş yetkilere sahip olmasını toplumsal kabulün bir parçası hâline getirmiştir.

PKK ve FETÖ terör örgütleriyle mücadele, Suriye’deki bağımsızlık ve sınır güvenliği gibi konular, Türkiye’nin güvenlik politikasını şekillendirmiş ve kolluk kuvvetlerinin görev tanımlarını genişletmiştir. Bu durum, demokratik denetim tartışmalarına ve güvenlik önlemlerinin insan hakları standartlarının korumadığına yönelik eleştirilere neden olmuştur. Örneğin, 2016 darbe girişimi sonrasında ilan edilen olağanüstü hâl rejimi, kolluk kuvvetlerinin yetkilerini arttırırken aynı zamanda mali refah ve bireysel özgürlükler üzerinde olumsuz etkiler yaratması AB resmi raporlarında sıklıkla üzerinde durulan bir eleştiri noktası olmuştur. Bu süreçte, güvenlik kaygıları, AB’nin reform taleplerinden olan şeffaflığa uygun ve insan hakları odaklı dönüşümleri geri planlara itmiş, Türkiye bu anlamda gerilemiştir (Koltuk ve Sarı, 2023, ss. 1925-1926).

Türkiye’de yürütmenin güç kazanması, siyasal kutuplaşma ve güvenlik eksenli yönetim anlayışıyla belirginleşen siyasi ortam da süreci karmaşılaştırmıştır. Özellikle demokratik gerileme eleştirileri ve bağımsız yargıya yönelik ithamlar, AB ile ilişkilerde güven problemi oluşturmuş ve üyelik müzakerelerini olumsuz etkilemiştir. AB, Türkiye’yi temel haklar, özgürlükler ve yargı gibi konularda 2017 sonrası her ilerleme raporunda eleştirmiştir. Türkiye ise bu eleştirileri çifte standart olarak değerlendirmekte ve AB’yi Türkiye’nin ulusal problemlerine ve güvenlik ihtiyaçlarına uzak bir yaklaşım sergilemekle suçlamaktadır. Bu ilişkiler, Türkiye-AB ilişkilerinin dalgalı yapısını arttırmış ve kolluğun reform sürecindeki motivasyonunu olumsuz yönde etkilemiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2021).

Sonuç olarak, Türk kolluk kuvvetlerinin AB’ye üyelik açısından reform adımları ve ilerlemeleri sürüyor olsa da ulusal güvenlik tehditleri ve siyasi ortamdan doğan sınırlandırmalar ile karşılaşmaktadır. Bu noktada Türkiye, AB ile ilişkilerini hem bir fırsat hem de bir meydan okuma kapsamında görmektedir. Türkiye’nin, ulusal güvenlik kaygıları ile AB standartları arasında dengeleyici bir yaklaşım izlemesi, kolluk birimlerini

demokratikleştirip geliştirirken ayrıca AB üyelik sürecini de yeniden gözden geçirmesi anlamı taşımaktadır. Bu denge, yalnızca Türkiye'nin AB ilişkileri bağlamında kalmayıp aynı zamanda bölgesel istikrar ve güvenlik açısından da olumlu bir katkı sağlayacaktır.

4. Sonuç

Avrupa Birliği'nin kamu yönetimi ilkeleri ve demokratikleşme talepleri, Türkiye'nin kolluk kuvvetlerinde önemli dönüşüm süreçlerini tetiklemiştir. Özellikle şeffaflık, hesap verebilirlik ve insan haklarına uygun çalışma standartlarına ilişkin AB'nin koyduğu kriterler, Türk kolluk kuvvetleri için bir referans noktası olmuş ve 2017 Anayasa değişikliği sonrasında da bu alanda çeşitli reform ve modernizasyon çabaları gözlemlenmiştir. Ancak, bu reformların büyük ölçüde AB'nin talepleri doğrultusunda şekillendirilmiş olmasına rağmen, Türkiye'nin ulusal güvenlik odaklı politikaları ve bölgesel tehdit algıları, AB standartlarına tam anlamıyla uyumu engelleyen bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

2017 sonrası dönemde, AB raporlarına bakıldığında, Türkiye'nin demokratikleşme ve insan haklarına dair ilerleme kaydettiği alanların yanında, kimi zaman otoriterleşme eğilimlerinin de belirginleştiği şeklinde eleştiriler yer almaktadır. Bu süreçte, Türk kolluk kuvvetlerinde şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi AB kriterlerine yönelik bazı yapısal adımlar atılsa da bu reformların uygulama düzeyinde sınırlı kaldığı iddia edilmiştir. Özellikle, insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve kolluk kuvvetlerinin demokratik denetimi konularında ulusal güvenlik kaygılarının etkisiyle bir dengenin tam olarak kurulamadığı gözlemlenmektedir. AB'nin eleştiri ve önerileri, Türkiye'nin demokratikleşme çabalarını teşvik etmekle birlikte, bu çabalar çoğu zaman politik ve güvenlik odaklı önceliklerin gölgesinde kalmaktadır.

Hesap verebilirlik ve demokratik denetim boyutunda AB belgeleri, parlamenter gözetimin etkinliği, bağımsız denetim kurumlarının işlevselliği ve disiplin süreçlerinin şeffaf yürütülmesi konularında devam eden eksiklikleri vurgulamaktadır. Çalışmanın bulguları, Türkiye'nin bu alanlarda belirli düzenlemeler yapmasına rağmen uygulamada normatif beklentilerle uyumlu bir dönüşümün tam olarak gerçekleşmediğini göstermektedir. Öte yandan, güvenlik politikalarının genişleyerek birçok toplumsal olguyu "güvenlik" başlığı altında yeniden tanımlaması, kolluk faaliyetlerinde özgürlük-güvenlik dengesini daralttığı ifade edilmiştir.

AB belgelerindeki değerlendirmelerin Türkiye'de kolluk alanındaki dönüşümün hem yönünü hem de sınırlarını ortaya koyduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular, reformların sürdürülebilirliği için kurumsal şeffaflığın

güçlendirilmesi, hesap verebilirlik mekanizmalarının bağımsızlaştırılması ve güvenlik odaklı yaklaşımın demokratik standartlarla dengelenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin AB normlarına uyum sürecinin kolluk kuvvetlerinin demokratikleşmesinde belirleyici bir referans olmaya devam ettiği, ancak uygulamada daha bütüncül ve süreklilik taşıyan reformlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak, ulusal güvenlik odaklı iç politika anlayışı ile AB müktesebatına uyum çabaları Türkiye'yi bir dengeleme yapma arayışına itmiştir. Bu bakımdan kolluk kuvvetlerini de AB standartlarında modernize etme adımları atan Türkiye, AB resmî belgelerinde nadiren olumlu sıklıkla olumsuz şekilde eleştirilere maruz kalmıştır. Türk kolluk kuvvetlerinin AB standartlarına tam uyum sağlaması için daha kapsamlı yapısal reformlar ve bu reformların sahada etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Ancak, bu hedefin gerçekleşmesi, yalnızca teknik veya idari değişikliklerden ziyade, siyasi irade ve toplumsal mutabakat gerektiren bir dönüşümü zorunlu kılmaktadır. AB-Türkiye ilişkilerinin bu bağlamda yeniden canlandırılması, demokratikleşme sürecini hızlandırabilecek önemli bir fırsat sunabilir.

Kaynakça

- AB Eşleştirme Projesi. (2020). *AB Uygulamaları Işığında, Kolluk Kuvvetlerince Kalabalık Yönetimi Bağlamında Gücün Ne Zaman, Nasıl Kullanılacağına İlişkin Rehber*. Erişim Tarihi: 19 Aralık 2024, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/mulkiyeteftis//basili_yayinlar/112_TURK-CE.pdf
- AB Resmî Gazetesi. (2018). *Türkiye’de Mevcut İnsan Hakları Durumu*. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018IP0040&qid=1765217993054>
- Acar, A. ve Sevinç İ. (2011). Avrupa Birliği SIGMA (Support For Improvement In Governance And Management) Programı’nın Türk Kamu Yönetimine Yansımaları. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 1-12.
- Altafin, C., Lukas K., and Nowak, M. (2020). The normative framework of the EU’s commitment to human rights: The Treaties, the Charter, Member States constitutional traditions, and international law. J. Wouters, and others. (Ed.), *The European Union and Human Rights: Law and Policy* (ss. 79-116). Oxford: Oxford Academic.
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2024). Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Raporları. Erişim Tarihi: 28 Aralık 2024, https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html
- Avrupa Komisyonu. (2018). *2018 Türkiye Raporu*. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024, https://www.ab.gov.tr/siteimages/pub/komisyon_ulke_raporlari/2018_turkiye_raporu_tr.pdf
- Avrupa Komisyonu. (2019). *2019 Türkiye Raporu*. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024, https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2019_trkiye_raporu_tr.pdf
- Avrupa Komisyonu. (2020). *2020 Türkiye Raporu*. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024, https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf
- Avrupa Komisyonu. (2021). *2021 Türkiye Raporu*. Erişim Tarihi: 24.12.2024, https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2021_turkiye_raporu_tr.pdf
- Avrupa Komisyonu. (2022). *2022 Türkiye Raporu*. https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2022_turkiye_report_tr_27.11.2022_22.05.pdf
- Avrupa Komisyonu. (2023). *2023 Türkiye Raporu*. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024, <https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/2023%20T%C3%BC-rkiye%20Raporu.pdf>
- Avrupa Komisyonu. (2024). *2024 Türkiye Raporu*. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024, https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2024_trkiye_report_tr.pdf

- Avrupa Komisyonu. (2025). *Türkiye 2025 Raporu*. Erişim Tarihi: 11 Kasım 2025, https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/trkiye_report_tr_24.11.2025.pdf
- Avrupa Parlamentosu. (2000). *Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı*. Erişim Tarihi: 19 Aralık 2024 https://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/687_1.pdf
- Avrupa Parlamentosu. (2021). *Human Rights Situation in Turkey, in Particular The Case of Selahattin Demirtaş and Other Prisoners of Conscience*. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0028_EN.pdf
- Aydın, M. ve Ereker, F. (2014). Türkiye’de Güvenlik: Algı, Politika, Yapı. *Uluslararası İlişkiler*, 11 (43), 127-156.
- Bojović, A. K. ve Ćorić, V. (2023). Challenges Of Rule Of Law Conditionality In Eu Accession. *Bratislava Law Review*, 7(1), 41-62.
- Chirwa, D. M. (2004). The doctrine of state responsibility as a potential means of holding private actors accountable for human rights. *Melb. J. Int’l L.*, 5(1). 1-36.
- Commission of the European Communities (2001). *European Governance: A White Paper*. Erişim Tarihi: 19 Aralık 2024 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/doc_01_10
- Council of Europe. (2001). *International Police Standards The European Code of Police Ethics*. Erişim Tarihi: 20 Aralık 2024 <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/CoE.pdf>
- Coşkun, V. (2017). 16 Nisan 2017 Tarihinde Kabul Edilen Anayasa Değişikliklerinin Değerlendirilmesi. 22(36), 3-30.
- Demir, U. ve Akdoğan, N. (2024). Kamu Yayın Kuruluşları Faaliyet Raporlarının Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Değerlendirmesi: Türkiye ve Seçilmiş Ülkeler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 79(2), 369-399.
- Eleftheriadis, P. (2020). *A Union of People*. Oxford: Oxford University Press.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2017). *Kgys Vē Pts Projesi*. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024, <https://www.egm.gov.tr/bilgiteknolojilerivehaberlesme/kgysvepts>
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2021). *2021 Faaliyet Raporu*. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024, https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/Planlama/2021_IDARE_FAALIYET_RAPORU.pdf
- European Parliament. (2021). Understanding EU counter-terrorism policy. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/659446/EPRS_BRI\(2021\)659446_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/659446/EPRS_BRI(2021)659446_EN.pdf)
- Europol. (2000). Agreement on Cooperation Between The European Police Office And The Republic of Turkey. Erişim Tarihi: 25 Aralık 2024, <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/agree->

ment_on_cooperation_between_the_european_police_office_and_the_republic_of_turkey.pdf

- Europol. (2020). *Europol Programming Document 2020 – 2022*. Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_programming_document_2020-2022.pdf
- Fırat İ. ve Erdem, E. (2014). Türkiye’de İç Güvenlik Hizmeti ve Kolluğun Sivil Denetimi. *Sayıştay Dergisi*, 94, 115-133.
- Grabbe, H. (2002). European Union Conditionality And The Acquis Communitaire. *International Political Science Review*, 23(3), 249-268.
- Güven, A. (2014). The Effects of The New Public Administration Approach On Local Governance Control. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 2(1), 1–10.
- Güvenç, C. ve Turan, H. (2024). Yasama, Yürütme ve Yargı Organları Çerçevesinde 2017 Anayasa Değişikliği ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi. *Memleket Siyaset Yönetim*, 81-108.
- Halimi, S. (2018). Role of Public Administration in the European Integration Process. *AUDJ*, 14(3), 189-203.
- Güller, A. (2021). 2017 Anayasa Değişikliği Sonrası Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine Ait Mahfuz Alan Meselesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 943-966.
- İradem, İ. ve Kavsıracı, O. (2019). Avrupa ve Türkiye Özelinde Temel Polis Eğitiminde Modern Yaklaşımlar ve Uygulamalar. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19(3), 129-144.
- Jandarma Genel Müdürlüğü. (2018). *Jandarma Entegre Muhabere ve Bilgi Sistemi (JEMUS)*. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024, <https://www.islem.com.tr/uploads/proje/JEMUS.pdf>
- Karakoç, Ş. M. (2024). Devlet ve Toplum Arasında: Türkiye’de Egemenlik, Rejim ve Siyasal Kültür. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 23, 91–117.
- Karlsson, C. (2011). The Real World of EU Accountability–What deficit?. *Acta Politica*, 46(4), 432-435.
- Karşlı, M. R. (2020). Üst Kademe Kamu Yöneticilerinin Atama Usul ve Esasları Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28(1), 187-208.
- Kaşlı, E. (2022). Kolluk Uygulamalarında Drone Kullanımı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(26), 329-340.
- Koç, A. (2021). Türkiye’de Hükümet Sistemi Tartışmaları ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi. *Avrasya Dosyası Dergisi*, 12(2), 190-244.
- Koltuk, D. A. ve Satı, S. (2023). Türkiye- Avrupa Birliği İlişkilerinde Güvenlik Kavramına Tarihi Bir Yaklaşım. *Journal of History School*, 66, 1906-1938.

- Lodge, J. (2003). Transparency and EU Governance: Balancing Openness with Security. *Journal of Contemporary European Studies*. 11(1), 95-117.
- Mardin, Ş. (1991). Center-Periphery Relations: A Key to Turkish Politics?. *Daedalus*, 120(1): 169-190.
- MEBS Başkanlığı. (2021). Ağ Destekli Yeteneğe Geçiş. *Sahil Güvenlik Dergisi*, 44, 51-58.
- OECD. (1999). European Principles For Public Administration. *Sigma Papers*, 27, 2-28.
- OECD (2023), The Principles of Public Administration, Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024, <https://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023.pdf>
- Osland, M. K., 2004. "The EU Police Mission in Bosnia And Herzegovina". *International Peacekeeping*, 11 (3), pp. 544-560.
- Özübek, A., ve Öztıp, S. (2021). Jandarma Teşkilatı'nın 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Sonrası Dönüşümü. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 19-30.
- Paterson, C. (2011). Adding value? A review of the international literature on the role of- higher education in police training and education. *Police Practice and Research*. 12(4), 286-297.
- Polatoğlu, A. (2017). Anayasa Değişikliğinin Türk Kamu Yönetimine Getirdikleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 2-26.
- Polis Akademisi Karaman POMEM. (2024). *Ders İçerikleri*. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2024, <https://karamanpomem.pa.edu.tr/ders-icerikleri.html>
- Sachseder, J. (2014). Enhancing Participation and Transparency in the EU Interactive Policy Making Initiative. *MaRBLLe Research Papers*, 4, 37-55.
- Schmitter, P. C. ve Karl, T. L. (1991). What democracy is... and is not. *Journal of Democracy*, 2(3), 75-88.
- Shorobura, I. M. ve Dolynska, O. O. (2023). Leadership in Public Administration: Today's Challenges. *Journal of Education, Health and Sport*. 13(2), 299-308.
- Sözen, S. (2019). Türkiye'de Kolluğun Hesap Verilebilirliğinde Yeni Bir Mekanizma: Kolluk Gözetim Komisyonu. II. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi, 1155-1164.
- Stilman, R. J. (1997). American vs. European Public Administration: Does Public Administration Make the Modern State, or Does the State Make Public Administration? *Public Administration Review*, 57(4), 332-338.
- Şen, Y. F. (2013). Polis, Medya ve Hesap Verebilirlik. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 85-102.
- T.C. AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı. (2023). *IPA II Dönemi (2014-2020) İçişleri Alt-Sektörü Projeleri*. Erişim Tarihi: 22 Aralık 2024. <https://www.>

- icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/diab/Proje(1)/2-IPA-II-Donemi-Icisleri-Alt_Sektoru-Projeleri.pdf
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). No: 52, 13 Mart 2019, *Avrupa Parlamentosu 2018 Türkiye Raporu Hk.* Erişim Tarihi: 22 Aralık 2024 https://www.mfa.gov.tr/no_52_-avrupa-parlamentosu-2018-turkiye-raporu-hk.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021). No: 351, 19 Ekim 2021, *Avrupa Komisyonu 2021 Türkiye Raporu Hk.* Erişim Tarihi: 25 Aralık 2024 https://www.mfa.gov.tr/no_-251_-avrupa-komisyonu-2021-turkiye-raporu-hk.tr.mfa
- T.C. İşleri Bakanlığı. (2016). *Organize Suçlarla Mücadele Eylem Planı (2016-2018)*. Erişim Tarihi: 24 Aralık 2024, <http://www.kihbi.gov.tr/kurumlar/kihbi.gov.tr/mevzuat/Organize%20Su%C3%A7larla%20M%C3%BCcadele%20Eylem%20Plan%C4%B1%202016-2018.pdf>
- Uysal, Y. (2020). Avrupa İdari Alanı'nın Türk Kamu Yönetimi Üzerine Etkileri. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 27-23.
- Ülger, İ. K. (2016). The European Union's Role in Turkey's Social Transformation. *Bilig*, 78, 73-93.
- van der Hoek, M. P. (2005). *Handbook of Public Administration and Policy in the European Union*. Londra: Taylor & Francis Group.
- Wouters, J., Nowak, M., Chané, A. L., ve Hachez, N. (Ed). (2020). *The European Union and Human Rights: Law and Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- Yazgan, H. (2017). Avrupa Birliği'nin İnsan Hakları Politikası: Dış İlişkiler Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 51-67.
- Yıldız, S. ve Ünlü, A. (2011). Kurumsal Teori Bağlamında AB Üyelik Sürecinde Türk Polisinde Değişim. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 219-237.
- Zabunoğlu, H. G. (2016). Kolluğun Sivil Gözetimi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 457-482.

